

Lesbrief

Klein onderhoud op een groen plein

Klein onderhoud op een groen plein

Gefeliciteerd, je hebt een mooi groen schoolplein! Dit heeft veel voordelen voor de leerlingen, maar ook voor de natuur en de schoolomgeving. Om te zorgen dat iedereen optimaal kan profiteren en genieten van dit mooie plein is het noodzakelijk om af en toe zelf wat aan klein onderhoud uit te voeren. Veel hiervan is makkelijker dan je denkt en kan gedaan worden met de leerlingen. In deze handleiding hebben we de onderhoudswerkzaamheden die met leerlingen gedaan kunnen worden uitgewerkt voor het hele jaar. Zo weet je precies wat je op welk moment in het jaar kunt doen en wat je hier voor nodig hebt!

De Schoolpleinwachter

Om er voor te zorgen dat het onderhouden van het plein (door leerlingen) jaarrond geborgd is, is het handig om een klas in de school aan te wijzen als de Schoolpleinwachters. Door het pleinonderhoud te beleggen bij één specifieke klas zorg je voor duidelijkheid wie welke verantwoordelijkheid heeft en weten leerlingen ook waar ze aan toe zijn. Het onderhouden van het plein is belangrijk om het in goede conditie te houden, maar leuk en leerzaam! Door de leerlingen hier in te betrekken zorg je voor een verantwoordelijkheidsgevoel om het plein netjes te houden, dat ze later in hun schoolcarrière houden. Voor andere leerlingen is het iets om naar uit te kijken: als ik straks in groep 4 zit wordt ik Schoolpleinwachter!

Bekijk het filmpje

Bekijk aan het begin van het schooljaar met de klas [dit filmpje over het onderhouden van je schoolplein](#) om ze te enthousiasmeren

Meer lezen en leren

In Zeeland en Zuid-Holland kleiren steeds meer schoolpleinen groen! Meer weten? Kijk op:

- www.ivn.nl/groenerevolutiezeeland
- www.ivn.nl/groenerevolutiezuidholland

Meer leren de natuur? Ga dan aan de slag met de gratis natuurlessen van IVN Natuureducatie! De lessen gaan onder meer over bijen, vogels, bodemdieren, paddenstoelen, biodiversiteit. En nog veel meer!

- [Lessenbundel Zeeland](#)
- [Lessenbundel Zuid-Holland](#)

Klein onderhoud op een groen plein Jaarkalender

Het hele jaar:

- Bijhouden van zwerfafval
- Bijhouden onkruid

Lente

- Onkruid wieden
- Inzaaien bloemenmixen
- Nestmateriaal vogels neerleggen
- Vogelhuisjes maken
- Bijenhôtels maken

Herfst

- Bladeren vegen
- Bollen poten
- Planten nieuwe beplanting
- Oogsten

Zomer

- Onkruid wieden
- Bewateren
- Drinkplekken voor dieren maken
- Oogsten

Winter

- Kleine snoeiwerkzaamheden
- Schoonmaken vogelhuisjes
- Planten nieuwe beplanting
- Vogelvoer maken
- Afsluiten buitenkraan

Let op

Naast klein onderhoud is het van belang dat er periodiek een ronde over het plein gedaan wordt door bijvoorbeeld de conciërge. Het controleren en onderhouden van speeltoestellen, paden en andere elementen op het plein is essentieel om de veiligheid van de kinderen te waarborgen. Losliggende tegels, scherpe randen of beschadigde speeltoestellen zijn zaken die door intensief gebruik voor kunnen komen. Wanneer je tijdig onderhoud pleegt, worden grotere reparaties of vervanging van materialen voorkomen. Dit draagt bij aan de duurzaamheid van het groene schoolplein en vermindert op de lange termijn kosten.

Klein onderhoud op een groen plein

Het hele jaar

Afval rapen

Het is fijn als het schoolplein er het hele jaar mooi bij ligt. Afval rapen en het bijhouden van onkruid dat iets te enthousiast groeit zijn zaken die jaarrond gedaan kunnen worden. Je kunt hiervoor een maandelijks moment kiezen met de hele klas, of een tweetal leerlingen per week deze taak geven (net als ze soms klassendienst hebben).

Instructie

Loop een ronde over het plein en verwijder alles dat niet natuurlijk is en ongewenst op het schoolplein aanwezig is. Dit kan met een afvalgrijper of met handschoenen aan, zodat je niet zelf aan de viezigheid zit. Gooi alles in een vuilniszak of emmer en gooi dit in de restafvalbak. Scheiden van het afval is een mogelijkheid, maar vergt een extra stap en meerdere vuilniszakken of bakken om het in te verzamelen. Door met regelmaat een opruimronde over het plein te doen hou je het netjes en is het snel gedaan.

Benodigdheden

- Vuilniszak of emmer
- Werkhandschoenen
- Afvalgrijpers (optioneel)

Tip

- Bedenk een aantal categorieën waarin afval kan vallen (blikjes, plastic, papier etc.) en hou bij wat er precies in het jaar gevonden wordt. Dit is mooie input om bijvoorbeeld te gebruiken voor het maken van grafieken en diagrammen of een les over percentages.
- Maak met de leerlingen bordjes om zwerfafval tegen te gaan. Hoe ziet een verbodsbord er uit en wat is een herkenbaar symbool/icoon om duidelijk te maken dat zwerfafval niet gewenst.

Bijhouden onkruid

Sommige wilde planten groeien heel snel en hebben de neiging alle andere planten te overwoekeren. Het is daarom belangrijk om deze op plekken waar ze gaan overheersen weg te halen. Een onkruid is dus niets anders dan een niet gewenste plant op een bepaalde plek.

Instructie

Onkruid is eenvoudig weg te halen met de hand. Grijp de stengel of blad zo laag mogelijk bij de grond tussen twee vingers en trek deze met een draaiende beweging uit de grond. Zeker wanneer je tijdig onkruid weghaalt is de wortel nog niet zo ver ontwikkeld en gaat dit gemakkelijk. Onkruid dat al langer staat is dieper geworteld en moet uitgestoken worden met een schepje. Tijdig verwijderen maakt het dus een stuk makkelijker!

Geef de leerlingen eventueel een voorbeeldplant mee van de te verwijderen wilde plant.

Tip

De uitgetrokken wilde planten zijn leuke onderzoeksplanten, bekijk en benoem de plantonderdelen. Gebruik eventueel de app ObsIdentify om de naam van de plant te achterhalen.

Klein onderhoud op een groen plein

Lente

Onkruid wieden

Onkruid wieden is jaarrond nodig, maar in de lente verdient dit extra aandacht. Veel soorten onkruid komen net iets eerder op dan andere planten en hebben hierdoor een voorsprong in groei. Doordat ze eerder groot zijn belemmeren ze andere planten waardoor deze niet optimaal kunnen groeien. In de lente wanneer alles opkomt is het dus belangrijk om weeldig groeiend onkruid tijdig te verwijderen. Na de meivakantie is het onkruid waarschijnlijk goed opgekomen. Plan in deze week een moment om met de hele klas even te wieden. Let op: haal niet alles weg! Wat wij onkruid noemen zijn vaak nuttige planten voor insecten. Haal dus alleen de planten weg die anderen overwoekeren.

Inzaaien bloemenmixen

Eenjarige bloemen kun je vanaf april tot juni in de open grond zaaien. Ze komen ditzelfde jaar nog op en tot bloei. Een goed moment om te zaaien is als er regen wordt verwacht. Je hoeft zo zelf geen water te geven en regen zorgt voor een mooie gelijkmatige verdeling van het water. Zaden spoelen zo niet weg.

Instructie

Zorg dat het stuk waar je wilt zaaien onkruid vrij is gemaakt en maak de bodem los met een harkje. Strooi de zaden uit (meng ze eventueel met wat zandbakzand om het verdelen makkelijker te maken) en hark de zaden onder een klein laagje grond. Grotere zaden kun je het best stuk voor stuk inzaaien. Gebruik hiervoor je vinger en maak ondiepe kuiltjes waarin je de zaden stopt en dek deze toe weer toe met de omliggende grond.

Wordt er geen regen verwacht, geef dan nog water. Let hierbij op dat je niet te hard giet en zaden wegspoelt. Een goede sproeikop aan de gieter zorgt voor een goede verdeling van het water. Een vochtige bodem is voor de zaden genoeg.

Benodigdheden

- Bloemzaden(mix)
- Harkje
- Zandbakzand (optioneel)
- Gieter met sproeikop (optioneel)

Tip

- Makkelijke zaden: zonnebloem, korenbloem, goudsbloem, afrikaantjes, Oost-Indische kers (eetbare bloemen). Kies bij voorkeur voor biologische zaden.
- Verzamel de zaden van uitgebloeide planten. Deze kun je volgend jaar weer inzaaien! Laat wel een paar uitgebloeide planten staan, vogels eten ook graag zaden en zullen zo uitgenodigd worden het plein te bezoeken.

Klein onderhoud op een groen plein

Lente

Nestmateriaal vogels neerleggen

In het voorjaar maken vogels een nest. Hier komt ook het oud Hollandse gezegde 'in mei leggen alle vogels een ei' vandaan. Vogels gebruiken voor het bouwen van hun nest allerlei materialen, maar hebben soms moeite geschikte materialen te vinden omdat Nederlandse tuinen en straten te schoon en opgeruimd zijn.

Instructie

Gelukkig kun je vogels eenvoudig aan geschikt materiaal helpen door het plein in deze periode wat rommeliger te laten of door specifieke materialen op je plein neer te leggen. Leg het op een plek neer waar het niet makkelijk wegwaait. Vertel leerlingen uit andere klassen wat het is en waarom het hier ligt, zo laten ze het met rust.

Geschikte nestmaterialen voor vogels:

Kleine takjes, blaadjes, hooi of stro, donsveertjes, mos, bloemen

Wol, katoen of linnen, plukken, draadjes of lapjes. Knip het in korte stukjes, zodat de jongen er niet verstrikt in raken!

Haren van huisdieren kun je beter niet aanbieden. Deze zijn vaak behandeld met een anti vlooi-middel dat giftig is voor vogels. Haren van boerderijdieren kunnen wel aangeboden worden als je deze tot je beschikking hebt.

Tip

Het is leuk als de plek zichtbaar is vanuit de klas. Zien ze vogels gebruik maken van de aangeboden materialen? Welk materiaal is het populairst? Vul dit eventueel weer aan

Nestkastjes timmeren

Op de website van de [Vogelbescherming](#) kun je een handleiding vinden hoe je zelf een vogel-huisje kunt timmeren en hoe je deze het beste op kunt hangen. Dit is een mooie techniekop-dracht waar je de vogels een groot plezier mee doet en naar je plein kunt trekken.

Bijenhotels maken

Bijenhotels zijn leuk om te maken, maar vooral heel erg nuttig om (wilde)bijen en andere vlie-gende insecten een vaste plek op je plein te geven. Op internet staan tal van [voorbeelden](#) hoe je een bijenhotel kunt maken. Dit kun je zo groot en uitgebreid doen als je wilt. Vergeet alleen niet dat de bijen naast het hotel ook 'restaurants' nodig hebben (bloemen). En zorg dat je bijenhotel gladde afgewerkte ingangen heeft, zo beschadigen de vleugels van de bijen niet.

Benodigdheden

- Diverse materialen (zie voorbeelden in de instructie)
- Scharen om materialen klein te knippen

Klein onderhoud op een groen plein

Zomer

In de zomer is het vooral het moment om van het plein te genieten. De meeste planten bloeien nu en hebben op wat water na niet veel nodig. Op warme dagen kan het zelfs zo zijn dat het op het plein op beschutte plekken koeler is. Planten zorgen voor schaduw, maar ook het verdam-pen van water via de blaadjes zorgt voor verkoeling. Een grote boom koelt de lucht net zo hard als 6 airco's!

Water geven

Als het lang niet heeft geregend en het echt droog is gaan planten slap hangen. Vooral planten in bakken hebben snel water tekort. Zie je dat planten slap be-ginnen te hangen en wordt er geen regen voorspeld, dan is het tijd om water te geven!

Instructie

Het beste moment om water te geven is vroeg in de morgen of aan het eind van de middag. Zo verdampt er minder water omdat het op deze momenten vaak koeler is. Begin met een beetje water om de bodem zacht te maken voordat je meer water geeft en giet dicht op de plant. Met water geven geldt: beter één keer per week veel dan alle dagen weinig water!

Ga spaarzaam met water om en gebruik bij voorkeur water uit een regenton. Water uit een regenton heeft als voordeel dat het minder kalk bevat.

Tip

- Maak om planten een ringdijkje van aarde, waar het water in blijft staan bij gieten.
- Bedek kale grond met een laag van bladeren, grasmaaisel of houtsnippers om verdamping te beperken.
- Organiseer in vakantieperiodes mensen die water geven.

Drinkplekken voor vogels en insecten maken

Als het lange tijd droog is, is het voor dieren lastig om water te vinden om te drinken of om in te baden. Hier kun je ze bij helpen door eenvoudige drinkplaat-sen te maken.

Instructie

Verzamel een aantal ondiepe bakjes of knip bijvoor-beeld een boterbakje bij dat deze maximaal 3 centimeter hoog is. Vul het bakje voor de helft met wat kiezels of knikkers en vul daarna met water totdat deze net niet onder staan. Insecten kunnen nu op de kiezels of knikkers landen en veilig een slok nemen, vogels kunnen het gedeel-te zonder vulling juist gebruiken voor een slok of bad. Ook andere kleine dieren die op het plein voor komen kunnen gebruik maken van deze drinkplaats omdat deze laag is.

Benodigdheden

- Ondiepe schaaltes of bakjes
- Kiezels of knikkers

Klein onderhoud op een groen plein

Zomer

Oogsten

De maanden juli en augustus staan bekend als oogstmaanden. Het woord oogst is zelfs een verbastering van het woord augustus!

Instructie

Heb je op het schoolplein eetbare gewassen gezaaid of gepoot, dan is het tijd om te gaan oogsten. Afhankelijk van het gewas haal je de eetbare delen uit de grond of pluk je deze juist van de plant. Zeker wanneer je eetbare delen van een plant haalt (plukt) is het belangrijk om dit met beleid te doen. Pluk alleen de vrucht en zorg dat de rest van de plant hierbij niet beschadigd. Gaat dit plukken met de hand lastig, gebruik dan een mesje of tuinschaar om de vrucht los te snijden of knippen.

Tip

Het spreekwoord 'Wat je zaait, zul je oogsten' is leuk om met de leerlingen uit te pluizen. Je kunt deze letterlijk nemen, maar hoe is dit spreekwoord anders te interpreteren?

Klein onderhoud op een groen plein

Herfst

Oogsten

In de vroege herfst kun je vaak nog oogsten. Ga hiervoor hetzelfde te werk als in de zomer. Tip: Heb je pompoenen geoogst is het leuk om deze uit te hollen en lampionnen (Halloween) van te maken.

Bladeren vegen

In de herfst verliezen de meeste bomen hun bladeren. Dit kan zorgen voor een wat rommelig schoolplein, maar is dit erg? Voor de natuur zijn deze afgevallen bladeren namelijk erg nuttig. Ze verteren en zijn een bron van voeding voor de bodem en bieden een hoop insecten en kleine dieren beschutting op koudere dagen.

Benodigdheden

- Bezem(s) / bladhark(en)
- Emmer of kruiwagen
- Tuinhandschoenen (optioneel)

Instructie

Veeg met bezems de bladeren bij elkaar en pak deze met je handen op om ze in een kruiwagen of emmer te doen. Breng het afgevallen blad naar plekken waar deze van nut kunnen zijn. Tussen beplanten of onder struiken kun je deze bladeren verspreiden zodat de natuur hier baat bij heeft. Ook kun je op het plein een bergje bladeren neerleggen om bijvoorbeeld egels een schuilplaats voor de winter te bieden. Heb je hierna nog blad over kun je deze op de composthoop gooien of in een groene afvalcontainer doen.

Bollen poten

Bollen plant je het best aan het einde van de herfst. In het vroege voorjaar zullen deze als eerste opkomen en zorgen voor vrolijke bloemen. Naast mooi zijn de bloemen die uit de bollen komen belangrijk voor wilde bijen en andere bestuivers die in het vroege voorjaar actief zijn. Zonder deze bloemen hebben ze weinig voeding in het voorjaar.

Tip

Heb je een of meerdere bergjes bladeren op het plein, bekijk eens hoeveel insecten hier leven. Doe dit niet te vaak om te veel verstoring te voorkomen.

Bollen kunnen op alle open plekken op het plein geplant worden. Tussen de beplanting of op een stuk gras kunnen ze mooie opvulling zijn. Bollen kunnen zichzelf vermeerderen en zullen als het goed is jaarlijks opkomen in steeds grotere aantallen! Leg de leerlingen uit hoe bollen op de juiste manier geplant worden. Hiervoor maken ze met een schepje of stompe stok gaten in de grond (grote bollen 15 cm diep, kleine 10 cm diep). Daarna doen ze de bol in de grond en maken het gat dicht. Leg uit dat het belangrijk is dat de onder- en bovenkant van de bol op de juiste plek zitten. Laat zien hoe je aan de bol kunt zien wat de onder- en bovenkant is (onderkant is het bolle gedeelte en heeft soms kleine haarworteltjes, bovenkant is spitser van vorm).

Klein onderhoud op een groen plein

Herfst

Bijplanten bomen en struiken

Oktober en november zijn bij uitstek geschikt om nieuw groen op je plein aan te planten. Bomen en struiken zijn vaak hun blad verloren en stoppen hun energie in deze periode in de wortels. Daarnaast zijn de temperaturen meestal zacht en valt er genoeg neerslag zodat de bomen en struiken een fijne start op hun nieuwe plek hebben. Heb je op het plein plekken waar beplanting gewenst is, is dit het moment hier iets aan te doen.

Instructie

Laat leerlingen in tweetallen de aanplant uitvoeren. De ene heeft de boom of struik vast, de ander graaft met een schep een gat dat zo diep is dat alle wortels onder de grond zitten. De wortels kunnen best iets vervormd worden zodat het geen enorme kuil hoeft te worden, zolang ze allemaal maar onder de grond verdwijnen. Zo kan de plant optimaal gebruik maken van zijn wortels! Gooi het gat vervolgens dicht en stamp lichtjes aan zodat de boom of struik netjes rechtop blijft staan. Als de bodem vochtig is of er wordt binnenkort neerslag verwacht is het niet nodig te bewateren. Is dit niet het geval help je de nieuwe aanplant door iets aan water te geven.

Plant geen bomen als het vriest. De bodem is dan hard en kan niet goed aangedrukt worden, hierdoor zullen de wortels blootstaan aan de vrieskou. Grote kans dat de nieuwe aanplant dit niet overleeft.

Benodigdheden

- Jonge bomen of heesters
- Schep(pen)
- Gieter (optioneel)

Tip

Via meerbomen.nu kun je vaak aan gratis bomen en struiken komen. Deze zijn in lokale natuurgebieden 'geoogst' om op andere plekken uitgeplant te worden. Het is soms zelfs mogelijk om met een klas te helpen bij het 'oogsten' van deze kleine bomen!

Klein onderhoud op een groen plein

Winter

Afsluiten buitenkraan

Heb je een buitenkraan op het schoolplein, sluit deze in de winterperiode af. Bewatering van de beplanting is in deze periode niet nodig en je voorkomt hiermee de kans op bevriezing. Bij bevriezing van de kraan kan deze kapot gaan doordat water in de kraan uitzet als het bevroren is.

Kleine snoeiwerkzaamheden

Na een zomer groeien zullen sommige struiken of bomen op het plein iets te groot geworden zijn. Lange en uitstekende takken belemmeren de doorgang of worden gewoon te groot. In de winter kun je deze terugsnoeien omdat de bomen en struiken dan in rust zijn. Snoeien is niets anders dan een knipbeurt bij de kapper. Je zorgt ervoor dat een plant weer in model komt en er weer netjes bijstaat het komende seizoen. Sommige planten hebben zelfs baat bij snoeien en komen daardoor uitbundiger tot bloei! Hoveniers zeggen ook wel 'snoeien doet groeien/bloeien'.

Benodigdheden

- Snoeischaren
- Tuinhandschoenen

Instructie

Groot snoeiwerk kun je het beste door een hovenier of ouder met kennis van groen laten doen, klein snoeiwerk (met takken tot maximaal 1 cm dik) kunnen leerlingen ook goed uitvoeren. Snoeien is niets anders dan (zij)takken afknippen van een struik of boom. Hiervoor kun je de volgende basisregels hanteren:

- Een scherpe snoeischaar zorgt voor een nette knip in de tak. Botte scharen zorgen voor een minder mooie en rafelige rand waardoor het voor de plant lastiger is om goed te helen. Ook hebben schimmels meer vat op een rafelige snoeiwond.
- Knip zijtakken dicht bij de hoofdtak af en haal over elkaar groeiende takken weg. Verwijder ook dode takken als je deze aan de plant ziet zitten.
- Snoei niet bij lage temperaturen en zeker niet wanneer het vriest.

Zorg bij het snoeien voor een goede taakverdeling. In tweetallen snoeien maakt het makkelijker voor de leerlingen: de ene houdt de tak vast, de ander zet te knip. Ook kunnen ze elkaar controleren of de juiste tak weggeknipt wordt.

Zijn er maar een beperkt aantal planten te snoeien kun je ook een aantal leerlingen inzetten om het snoeiafval kleiner te knippen zodat het makkelijker op de composthoop of in de gft bak kan. Laat ze hiertoe stukjes van ongeveer 15 centimeter knippen.

Tip

- Vraag de leerlingen een snoeischaar van huis mee te nemen als je niet over voldoende materiaal beschikt op school.
- Heb je lange takken gesnoeid? Hier kun je constructies mee maken of gebruiken om een haag mee te vlechten.
- Plant een afgeknipte tak door hem in de grond te steken. Sommige soorten (wilg en vlier) zijn zo sterk en zullen wortels aanmaken om vervolgens als nieuwe boom verder te groeien. Andere soorten doen dit ook, maar hier is de kans op succes kleiner. Probeer het uit!

Klein onderhoud op een groen plein

Winter

Schoonmaken vogelhuisjes

Heb je vogelhuisjes op het schoolplein hangen, dan is het najaar een goed moment om deze schoon te maken. Door het schoonmaken van de nestkast vergroot je de overlevingskansen van jonge vogels in het nieuwe seizoen.

Benodigheden

- Handschoenen
- Heet water
- Borstel

Instructie

Verwijder het nestmateriaal en maak de nestkast schoon met heet water en een borstel. Doe het buiten, met handschoenen aan, want er kunnen parasieten zoals veerluizen in zitten.

Tips: Hang de nestkasten na het schoonmaken direct terug. Ook in de winter worden deze door vogels gebruikt om te schuilen wanneer het vriest. Je kunt ze hier extra bij helpen door nog wat isolerend materiaal als hooi of ruwe wol in het nestkastje te stoppen (zorg dat het nestkasje goed droog is voor je dit doet).

Bijplanten bomen en struiken

Hoewel oktober en november bekend staan als de plantmaanden, kun je half februari en maart ook zeker gebruiken om nieuwe beplanting aan te brengen op het plein. Zolang de temperaturen zacht zijn en er geen strenge vorst voorspeld wordt kunnen bomen en struiken geplant worden.

Vogelvoer maken

In de winter is het vinden van voedsel voor vogels lastiger. Je kunt ze hier een handje mee helpen door vogelvoer op te hangen. Als de vogels dit ontdekt hebben zullen ze regelmatig op het plein te vinden zijn om zich tegoed te doen aan het lekkers.

Vogelvoer kun je kopen, maar vetbollen of pindaslingers kun je ook erg goed zelf maken. Zorg voor pindaslingers dat je ongebrande pinda's gebruikt, voor vetbollen staat een mooie instructie op de website van de [vogelbescherming](#).

